

20. McCloskey D. N. History, Differential Equation, and the Problem of Narration [Text] / D. N. McCloskey // History and Theory. – 1991. – P.21–36.

21. Prigogine I., Stengers I. La Nouvelle Alliance [Text] / I. Prigogine, I. Stengers. – Gallimard, Paris, 1979.

22. Reisch G. Scientism Without Tears: A Reply to the Roth and Ryckman [Text] / G. Reisch // History and Theory. – 1995. – №1. – P.45–58.

23. Shermer M. Exorcising Laplace's Demon: Chaos and Antichaos [Text] / M. Shermer // History and Theory. – 1995. – №1. – P.68–77.

Нхульська І. С., assistant lectures of the Department Philosophy of Kharkov National University of Radio Electronics (Ukraine, Kharkov), inessakost@gmail.com

To the issue of the epistemological status of the history

The transformation problems of the epistemological status of history is considered in this paper. The author comes to conclusion that the history of institutionalized influenced by the following intellectual tendencies: believe in the possibility of science, secularization, the growth of irrationalism. These trends contributed to a perception of the object of research by historians as the social reality of the past. This reality includes not only public relations system, material and spiritual culture, but also mental and behavioral aspects of the existence of the individual, that is not strictly scientific. This contradiction led to lengthy discussions about the epistemological status of history. The transformation of the criteria of science from classical to non-classical and post-non-classical models, has not only not removed this contradiction, but radicalized it substantially. However, the uncertain status allows epistemological history today perform a number of important public functions.

Keywords: epistemological status of history; Scientific Rationality; historical science.

Гнилицька І. С., асистент кафедри філософії, Харківський національний університет радіоелектроніки (Україна, Харків), inessakost@gmail.com

До питання про епістемологічний статус історії

Розглянуто трансформацію проблеми епістемологічного статусу історії. Автор наголошує, що інституціалізація історії відбувалась під впливом наступних інтелектуальних тенденцій: віри в можливість науки, секуляризації суспільного життя, а також зростання ірраціоналізму. Ці тенденції сприяли формуванню уявлення про об'єкт дослідження історика як соціальної реальності минулого, до якої відноситься не тільки система суспільних зв'язків, матеріальної та духовної культури, але й мисленеві й поведінкові аспекти існування окремої людини, що не є в строгому сенсі науковим. Це протиріччя зумовило доготоривали дискусії щодо епістемологічного статусу історії. Трансформація критеріїв наукового знання від класичного до неklasичного і постекласичного зразків не тільки не зняла це протиріччя, але й істотно радикалізувала його. Але невизначений статус дозволяє історії виконувати сьогодні ряд важливих функцій.

Ключові слова: епістемологічний статус історії, наукова раціональність, історична наука.

* * *

УДК 159.922.1:316.344.43:1(091)

Загурська С. М., викладач, Білоцерківський інститут економіки та управління (Україна, Біла Церква), Svetlanaolinevich@rambler.ru

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ВЛАДНИХ КОНСТАНТ ГЕНДЕРУ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Проведено соціально-філософський аналіз наукових підходів щодо осмислення гендерної проблематики. У сучасній соціально-філософській думці поняття «гендер» використовується для відображення соціокультурного аспекту статевої ознаки людини і проведення горизонтальної соціо-статевої стратифікації суспільства, тому теоретичний аналіз гендерної проблематики визначається як найважливіша передумова подальших соціальних змін, направлених на переосмислення ролі жінки.

Автором окреслено трансформацію гендерної ідеології під впливом зміни суспільної свідомості в західноєвропейському суспільстві. Зазначено, що з утвердженням антропологічної проблематики у західноєвропейській філософії виникає бінарна опозиція протиставлення розуму та тіла, що відповідним чином відображається і у гендерній проблематиці.

У висновках підкреслюється, що соціально-філософська думка (до початку феміністичних досліджень) формує уявлення про жінку як об'єкт владних відносин, позбавляючи її права бути їх суб'єктом.

Ключові слова: «гендер», «влада», «гендерні відносини», «гендерна ідеологія».

Демократичні зміни, що відбуваються у сучасному українському суспільстві, стимулюють до переосмислення усталених гендерних стереотипів у системі владних відносин. Патріархальні погляди, що передували століттями в українському суспільстві православним світоглядом проросійського зразка, сформували уявлення про необхідність домінування фізично сильнішої статі. Необхідність соціально-філософського аналізу логічного взаємозв'язку гендерної проблематики з проблемою владних відносин в суспільстві зумовлює актуальність означеного дослідження.

Метою дослідження є соціально-філософський аналіз генези гендерного контексту владної ієрархії в суспільстві. Реалізація мети передбачає наступні завдання дослідження: визначення сутності гендеру як об'єкта соціально-філософського аналізу; характеристика основних наукових підходів до осмислення гендерної проблематики; аналіз ідейних змін щодо гендерної проблематики у соціально-філософській думці в контексті суспільного розвитку.

Теоретичною основою дослідження стали ідеї представників західно-європейської філософської думки – Платона, Арістотеля, Василя Великого, Ж-Ж. Руссо, К. Маркса, Ф. Ніцше, З. Фрейда щодо проблеми гендеру, а також праці дослідників сучасної вітчизняної та зарубіжної гендерології – І. Бондаревської, І. Жеребкіної, І. Клециної тощо.

Будь-яка ідеологія (гендерна не є винятком) формується як «сукупність ідей, міфів, філософських концепцій з метою утримання влади» [2, с. 301], тому гендеру ідеологію варто розглядати в тісному взаємозв'язку з особливостями реалізації владних відносин в суспільстві. У сучасній соціально-філософській думці поняття «гендер» використовується для «відображення соціокультурного аспекту статевої ознаки людини і проведення так званої горизонтальної соціо-статевої стратифікації суспільства» [2, с. 173]. Варто зазначити, що актуалізація уваги до гендерної проблематики зумовлена змінами суспільного світогляду, зокрема, початок фінансування гендерних досліджень (gender studies) у зарубіжній (особливо американській) науковій думці датується серединою вісімдесятих років минулого століття. Вони стали наступним етапом так званих «жіночих» (women's studies) та феміністичних (feminist studies) досліджень, що виникли на хвилі феміністичної критики традиційної науки і освіти опісля публікації знаменитої книги Симони де Бовуар «Друга стать» [1]. Теоретичний аналіз гендерної проблематики (особливо в американській науковій думці) визначався як найважливіша передумова подальших соціальних змін, направлених на переосмислення ролі жінки у соціально-політичних процесах.

Гендер постає як соціальний конструкт, в основі якого лежать три групи соціальних характеристик, що визначають статус особистості в суспільстві: стать, статево-рольові стереотипи та розмаїття соціокультурних проявів складових статі [6]. Гендер – це взаємозв'язок біологічного та соціального в особистості, що реалізується через комунікацію в культурі; одна з «визначальних сутностей особи, що виникає на основі біологічної диференціації, виражається у її соціально-статевій ідентифікації на основі соціокультурної індексності, що знаходить свій прояв у способах адаптації до соціального життя і формах участі в ній» [13].

Незважаючи на те, що як поняття «гендер» у науковій думці існує менше століття, водночас, осмислення міжстатевих відносин з визначенням соціо-статеві ієрархії певною мірою представлено у соціально-філософській думці з античності до сьогодення.

Підґрунтям утвердження суспільних ідей щодо розумової та фізичної нездатності жіночої частини людства до реалізації владних відносин в соціумі стали міфологічні уявлення, основані на маскуліному домінуванні. Хоча, варто зазначити, що первісному суспільству була властива гендерна диференціація влади за фемінним принципом, адже жінка довгий час відіграла основну роль у первісному суспільстві не тільки тому, що виконувала репродуктивну функцію, а тому, що виконувала нею господарська діяльність забезпечувала більш стабільний прибуток для життя громади, аніж мисливість чоловіків. Тобто, у первісному суспільстві гендерна нерівність вирішувалась на користь жінки, що підкреслює її соціальну, а не біологічну зумовленість. Поступово майнове розшарування призводило до протиріч і конфліктів, адже ускладнення життєвих ситуацій вимагало зміцнення організаційно-управлінської функції, функції влади, тому руйнування первісно-громадського ладу супроводжувалося становленням державних утворень, що призводило до істотних змін у практиці владних суспільних взаємовідносин. Як наслідок, виникає маскуліний тип владних відносин, що став визначальним для подальшого соціально-культурного розвитку [4, с. 14–15].

У античній натурфілософії механізм взаємодії жіночого і чоловічого постають не кризь панування та підпорядкування, а шляхом усвідомлення суттєвих відмінностей між ними [19, с. 186–187]. З цієї позиції формується усвідомлення сутності гендеру на основі двох основних підходів:

– Дуалістичний – базується на ідеях дуалізму (протиставлення, бінарності), що веде до панування чоловічого першопочатку і визнання тільки за чоловіком права бути власне людиною соціальною (основоположник – Арістотель).

– Андроґінний підхід осмислення гендеру базується на ідеях андроґінної природи людини, (Платон) що визнають за людиною поєднання чоловічого і жіночого першопочатків, їх взаємодатковості.

Бінарність в ідеях Платона приводять його до певних суперечностей, з одного боку, він постає одним з патріархальних мислителів античності, який у діалозі «Бенкет» протиставляє низькому чуттєвому жіночому еросу чоловічий ерос як «небесний», сферою прояву якого виступає філософія [7, с. 76–77]. Водночас, йому належать ідеї про взаємодоповнення статей: Платон ввів поняття андроґінів і висловив думку про додаткову стать, а розглядаючи сімейно-шлюбні взаємовідносини, підійшов до ідеї можливого рівноправ'я статей.

Ідеї Платона знаходять своє логічне продовження у творчості Арістотеля, хоча у дещо трансформованому вигляді. У своїй праці «Політика» він розглядав проблеми взаємовідносин між чоловіком і дружиною в сім'ї; роль жінки і чоловіка в суспільстві; розподіл праці між статями. Він пропагує систему природного універсального порядку, де жінка обіймає свою вторинну роль у існуючій суспільній ієрархії, виконуючи функцію служіння та підпорядкування чоловікові: «чоловік за

свою природою вищий за жінку, тому він володарює, а жінка знаходиться у підпорядкуванні» [7, с. 448]. У позиції «влада – підпорядкування» чітко простежується гендерна асиметрія. Поняття «влада» корелює з такими атрибутами, як сила, активність, розум, воля, авторитет, тому мужність апіорі ототожнюється з владою і управлінням. Жіночий першопочаток представляється як безформна матерія, природа, хаос, неосяжна, незрозуміла (і, відповідно, загадкова) стихія, що несе в собі небезпеку, яку слід нейтралізувати. Такий розподіл складає основу патріархальної культури. Арістотель проводить чітку грань між чоловічим і жіночим – усе чоловіче вважається еталоном, усе жіноче – маргінальним.

З утвердженням антропологічної проблематики у західноєвропейській філософії виникає бінарна опозиція протиставлення розуму та тіла, що відповідним чином відображається і у гендерній проблематиці (де розум уособлюється з чоловічим першопочатком, репрезентованим духовністю, самосвідомістю, раціональністю, активністю, а чуттєвість відображає жіночий першопочаток, що наділений несвідомим, нерациональним та пасивним). Таким чином, чоловіче виступає суб'єктом, а жіноче – об'єктом у пізнавальній концепції світу, тому що позастатевий пріоритет розума – логоса невідривно пов'язаний з пріоритетом чоловічого першопочатку та властивих йому атрибутів [9, с. 5].

Факти про видатні досягнення жінок на терені державного управління пояснювались тим, що жінки, здолавши недосконалість жіночої природи, уподібнювались чоловікові. Прикладами можуть слугувати: у православній традиції – княгиня Ольга, чия жорстокість щодо древлян утвердила її як древньоруського правителя. Водночас, православна історія її вшановує як святительку Русі, акцентуючи увагу не на її войовничих заслугах, а на смиренні та покірності [22, с. 243]; у католицькій традиції – Жанна Д'Арк, що прославилась як жінка-воїн, яка врятувала Францію (образ Жанни Д'Арк є яскравим втіленням непослідовності католицької церкви у питаннях гендерної проблематики, адже за порушення усталених гендерних ролей у тогочасному суспільстві у 1431 р. вона була привселюдно спалена, через 20 років помертно реабілітована, а у 1910 р. як Орлеанська Діва причислена до лику святих [21, с. 539]).

Основним критерієм заперечення чуттєвості є її зв'язок із задоволенням, яке у християнській культурі асоціюється з жіночим першопочатком і виступає символом первородного гріха, який автоматично від Єви передається всьому жіноцтву. Так у Василя Великого є символічне послання до порочної дівки, у якому істинне призначення жінки можливе лише у непорочному дівстві, скріпленому чернецтвом, адже «тільки незаміжня турбується про Господне» (1 Кор. 7, 34). Будь-які прояви пристрасті, відповідно, постають як прояв гріховності, і жінка, що стала об'єктом чоловічого бажання, ще більш гріховна, ніж чоловік, що запалав хибною пристрастю [18, с. 104–105].

У філософії схоластики за жінкою закріплюється статус речі, яка для чоловіка принципово не відрізняється від інших речей, і якою чоловік може володіти за своїм бажанням. У схоластиці формується уявлення про абсолютистський характер патріархальної влади за аналогом з владою Бога, якій мають бути підпорядковані всі функції індивідів і яка має право на жорсткі санкції

за будь-які відхилення від патріархального порядку [22, с. 8].

Таким чином, можемо стверджувати, що середньовічна християнська ідеологія (як католицька, так і православна) породжує своєрідний дуалізм: з одного боку – зневага до жінки як істоти біологічної, здатної до продовження людського роду в поєднанні з протилежною статтю, а відповідно до Біблейської традиції – спадкоємиці Єви, яка позбавила людство права на райське життя; з іншого боку – захоплення жінкою як Дівою, істотою непорочною, духовною, що постає втіленням Диви Марії, матері Христа. Означена християнська традиція ідеалу недосягненої Диви була перенесена у епоху Відродження і знайшла своє відображення у літературі (Франческо Петрарка) [8, с. 469] та художньому мистецтві (Рафаель Санті [8, с. 521], Леонардо да Вінчі [8, с. 359] тощо).

В епоху Просвітництва відбувається певна трансформація усталених бінарних концептів в бік легалізації чуттєвості, і хоча домінування *ratio* залишається у тогочасних філософських концепціях незаперечним, формується ідея щодо позитивного впливу чуттєвості та діяльності розуму. Так, Ж.-Ж. Руссо був прибічником традиційних ролей жінки. Мислитель обґрунтував свій погляд з проблеми жінок в творі «Еміль, або про Виховання». Відомий своїми ідеями про вільне виховання, в питаннях соціального статусу жінки він виявився на консервативніших позиціях. Зокрема, Руссо підкреслює, що «розум пов'язаний з пристрастями, а пристрасті – з розумом» [16, с. 98].

Як наслідок, у суспільній думці епохи Просвітництва вперше постає питання жіночої освіти та критика патріархальної ідеології. У цей період формуються ідеї М. Уоллстонкрафт, які С. Жеребкін визначає як «перший феміністичний проект в історії філософської думки» [9, с. 16].

Загалом, сучасна наукова думка виділяє два основних типи гендерної ідеології – патріархальну та егалітарну [12, с. 319–321]. Відповідно до поглядів представників традиційних (патріархальних) гендерних уявлень, особистісні характеристики чоловіків і жінок та їх соціальні ролі не просто різні, а полярно протилежні. Біологічні статеві відмінності переносяться на сферу соціального життя, тому утверджується, що існують специфічно «чоловічі і «жіночі» ролі»; при цьому роль, виконувана чоловіком, не може виконуватися жінкою, і навпаки. Утвердженню таких поглядів сприяє особливий тип реалізації культурної традиції – андроцентризм – глибинна культурна традиція, що зводить загальнолюдську суб'єктивність до єдиної чоловічої норми, яка репрезентується в образі універсальної об'єктивності, тоді як інші суб'єктивності, і, передусім, жіноча, репрезентуються як відхилення від норми. Домінантною причиною андроцентричної культурної традиції є той незаперечний факт, що у силу соціальної вторинності жінки не могли отримати належної освіти, щоб відповідним чином репрезентувати себе у соціокультурному середовищі, тобто, андроцентризм – це не просто погляд на світ з чоловічої точки зору, а «видача» чоловічих нормативних уявлень і життєвих моделей за єдині універсальні соціальні норми. Відповідно, історія культури постає як чоловіча оцінка світу, а світова філософська думка виступає як результат домінування маскулінного світогляду.

Наслідком протиріч, породжених неоднозначністю уявлень щодо суспільної гендерної ідеології став фемінізм – «соціально-політичний, культурний та інтелектуальний рух, направлений на досягнення рівних прав жінок та чоловіків, на встановлення нового порядку, в якому стандарти і система цінностей не визначалась би за чоловічими стандартами» [8, с. 617], що зародився наприкінці XIX – у першій половині XX століття. Поступово фемінізм трансформувалася з боротьби за рівні соціальні права чоловіків і жінок у боротьбу за стирання кордонів статево-рольової поведінки.

Варто зазначити, що феміністична епістемологія передбачає наявність різних підходів до трактування сутності фемінізму. Так виникає фемінізм ліберальний, радикальний, фемінізм як вияв патріархату або подолання відмінностей у становищі статей поставив під сумнів традиційне становище жінки. Та все ж підхід до цього залишився маскуліним, оскільки розглядав становище статей з позицій усталеної пануючої чоловічої культури, чоловічих вимірів і парадигм бачення, підходів до оцінок жінки та її свідомості.

Ліберальний (поміркований) фемінізм перебуває біля джерел виникнення фемінізму загалом, адже його основні ідеї були сформульовані ще у XVIII столітті. Пов'язаний із поширенням лібералізму в західному суспільстві, цей напрям фемінізму вимагає забезпечення жінкам однакових з чоловіками прав та умов особистісного зростання у царині освіти та громадських прав.

Як зазначає І. Бондаревська [3, с. 40–42], протягом більш як двохсот років існування течії ліберального фемінізму її акценти і понятійний апарат значно змінювалися. Якщо у XIX столітті ідея здобуття рівних прав із чоловіками в публічній сфері залишається чинною, то у XX столітті вона постає як «містика». Жінка не може органічно і без шкоди для себе поєднувати обов'язки дружини й матері з кар'єрою у суспільному житті. Виявилось, що добрі наміри статевої рівності покладали на плечі жінки непосильний тягар, адже статева рівність як рівність суспільних можливостей – утопія і самоомана жінки, оскільки існують очевидні нерівності статей – біологічна і функціональна. Більше того, з'ясувалося, що значна частина жінок не прагне ніяких змін і тому надання загального характеру «жіночому питанню» (його генералізація) є помилковим і прирікає фемінізм на поразку. Не «рівність», а «відмінність» стає головним поняттям феміністичної теорії.

Марксистський і соціалістичний фемінізм – ці напрями фемінізму мають багато спільного, але є й суттєві відмінності, які не дають можливості їх ототожнювати. Так, марксистський фемінізм утверджує ідею про те, що саме соціальна структура суспільства – наявність класів – зумовлює статус і функції жінки [14, с. 30]. Ф. Енгельс безпосередньо пов'язує нерівноправ'я статей з класовою нерівністю, вважаючи пригноблення жінки чоловіком першою формою класового гноблення. Тільки зміни у способі суспільного виробництва і привласнення приведуть до змін становища жінки в суспільстві [2, с. 866–867].

Психоаналітичний фемінізм, що базувався на дослідженнях З. Фрейда [20], на початку свого зародження відштовхувався від тези, що біологія – це доля, і визнавав жінок неповноцінними за самою суттю їхнього психічного життя. Заслуга Фрейда, на думку феміністських

дослідників, полягає в тому, що замість абстрактного суб'єкта класичної філософії він досліджує специфіку гендерних відносин, вміщених в конкретну психологічну реальність – реальність сім'ї. Водночас, місце жінки в сім'ї розглядалося Фрейдом як залежне і вторинне, за що він і піддався пізніше феміністській критиці.

Усталені патріархальні ідеї щодо мужності як суто чоловічого атрибуту влади, як вважає П. Горностай, долаються у аналітичній психології К. Г. Юнга, в якого жіночність і мужність розглядаються як сукупність якостей, притаманних як чоловікам, так і жінкам, причому і ті, і інші мають як чоловічі, так і жіночі риси [5, с. 8–9].

Екзистенціальний напрям феміністичної думки пов'язують із розвідками вищезгаданої Симони де Бовуар, яка адаптувала основні ідеї екзистенціалізму до жіночого питання. На її думку, жінка в західному суспільстві завжди є «другою статтю», чимось таким, що відхиляється від норми, є другорядним [1]. Гноблення жінок у суспільстві здійснюється переважно не напругою, а шляхом творення міфів (чоловічих міфів) про жінку. Ці міфи наділяють її тим, чого бракує чоловікові, а також змальовують її як вічно змінювану, несталу, хаотичну природу. Жінці, зазвичай, навіюється прагнення забувати себе, нехтувати своїми інтересами, в результаті чого вона стає іграшкою чоловіка. Таким чином, основна мета екзистенціального фемінізму – пробудити в жінці свідоме ставлення до себе, зробити себе предметом власної уваги і турботи [10, с. 50].

Особливе значення для подолання патріархальної традиції і розробки філософського осмислення феміністичних концептів має філософія Ф. Ніцше [15, с. 689–690], який розробив логічні підстави для введення феномену жіночого у філософський та культурний дискурс та дав осмислення теорії жіночої суб'єктивності. Ніцше розглядає жіноче як феномен, щодо якого функції панування принципово неможливі, адже жінка виключена з дискурсу західної метафізики.

Глобальне значення для усвідомлення соціальної природи гендерних відносин мають дослідження Т. Парсонса. Е. Здравомыслова зазначає, що розвиваючи теорію про соціальну систему, її структуру і функції, Т. Парсонс запропонував ідею про позитивну функцію диференціації статевих ролей. Згідно з його точкою зору, таким шляхом здійснюється соціалізація дітей і регулювання сексуальних зв'язків. Відповідно до цього підходу, жінка виконує експресивну роль в соціальній системі, а чоловік – інструментальну. Експресивна роль означає здійснення турботи, емоційної підтримки, формування психологічного балансу сім'ї. Ця роль є монополією домашньої господині, відноситься до сфери відповідальності жінки. Інструментальна роль чоловіка полягає в регуляції відносин між сім'єю і іншими соціальними системами, це роль здобувача і захисника. Типи ролі поведінки визначаються соціальним становищем, а ролі стереотипи засвоюються в процесі соціалізації і реалізації системи ролевих очікувань [11, с. 150].

Сучасна феміністська та гендерна філософія намагаються визначити ті форми владних відносин, які визначають сутність індивіда, встановлюючи межі його можливого досвіду. Її представники зазначають, що стать – це не нейтральна категорія, а одна з основних детермінант суб'єктивності, що виступає як система координат її ідентичності. При цьому ключову роль у конструюванні суб'єктивності відіграє мова. Мова

перетворюється із зовнішнього інструмента у засіб формування суб'єктивності, починає визначати сутнісний зміст суб'єкта [18, с. 139–140].

Таким чином, можемо стверджувати, що соціально-філософська думка (до початку феміністичних досліджень) формує уявлення про жінку як об'єкт владних відносин, позбавляючи її права бути їх суб'єктом. Патріархальна гендерна ідеологія базується на обґрунтуванні владного становища «сильної» статі, адже маскуліне чоловіче прагнення влади над протилежною статтю породжене невмінням керувати власними фізичними пристрастями, що породжує зневагу до жінки як об'єкта тілесного, водночас, захоплення нею як об'єктом духовним. Ми вважаємо, що демократизація українського суспільства має формувати таку гендерну ідеологію, що має базуватись на можливості максимальної владної самореалізації особистості незалежно від її статі без загрози втрати власної біологічної ідентичності, утвердження суспільних цінностей, позбавлених гендерних упереджень та стереотипів.

Список використаних джерел

1. Бовуар С. Второй пол / С. Бовуар; [Пер. с франц. Общ. ред. и вступ. ст. С. Г. Айвазовой, коммент. М. В. Аристовой]. – М.: Прогресс; СПб.: Алетейя, 1997. – 832 с.
2. Большой энциклопедический словарь: философия, социология, религия, эзотеризм, политэкономия / [Главн. науч. ред. и сост. С. Ю. Солодовников]. – Мн.: МФЦП, 2002. – 1008 с.
3. Бондаревська І. А. Гендер як категорія теоретичного аналізу / І. Бондаревська // Гендерні студії: освітні перспективи (навчально-методичні матеріали). – К.: ПЦ «Фоліант», 2003. – 80 с.
4. Гендерний аналіз українського суспільства. – К.: ПРООН, 1999. – 294 с.
5. Горностай П. П. Гендерний розвиток та гендерна ідентичність особистості, особливості чоловічої та жіночої соціалізації / П. П. Горностай // Гендерні студії: освітні перспективи (навчально-методичні матеріали). – К.: ПЦ «Фоліант», 2003. – 80 с.
6. Джеймс Ф. Л. Самоисполняющееся пророчество: гендер с социально-психологической точки зрения [Электронный ресурс] / Джеймс Ф. Л. – СПб.: Питер, 2001. – С.144–161. – Режим доступа: <http://www.etpg.org>, свободный. – Название с экрана.
7. Древнегреческая философия. От Платона до Аристотеля: Сочинения / Пер. с древнегреч.; Худож. П. Сацкий. – Х.: Фолио, М.: ООО «Фирма «Издательство АСТ», 1999. – 832 с.
8. Духовность [Текст]: энциклопедия / [гл. ред. В. С. Дудик]. – К.: Европейская энциклопедия, 2008. – 688 с.
9. Жеребкин С. Гендерная проблематика в философии / С. Жеребкин // Введение в гендерные исследования. Ч. I: Учеб. пособ. / Под ред. И. А. Жеребкиной. – Х.: ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетейя, 2001. – 708 с.
10. Жеребкина И. А. Феминистская теория 90-х годов: проблематизация женской субъективности / И. Жеребкина // Введение в гендерные исследования. Ч. I: Учеб. пособ. / Под ред. И. А. Жеребкиной. – Х.: ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетейя, 2001. – 708 с.
11. Здравомыслова Е. Социальное конструирование гендера: феминистская теория / Е. Здравомыслова // Введение в гендерные исследования. Ч. I: Учеб. пособ. / Под ред. И. А. Жеребкиной. – Х.: ХЦГИ, 2001; СПб.: Алетейя, 2001. – 708 с.
12. Клецина И. С. Гендерная компетентность личности / И. Клецина // Гендерная психология: Практикум. – 2-е изд. / Под ред. И. С. Клециной. – СПб.: Питер, 2009. – 496 с.
13. Макаров В. Философия и социология пола: Монография / В. Макаров, И. Василенко. – Волгоград: Изд.-во гос. Техн. Ун-та, 2002. – 188 с.
14. Маркс К. Немецкая идеология / К. Маркс // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – 2-е изд. – М., 1955. – Т.3. – 645 с.
15. Ницше Ф. Веселая Наука / Ф. Ницше // Сочинения в двух томах. – Т.1: Литературные памятники. Составление, редакция изд., вступ. ст. и примеч. К. А. Свасьяна; Пер. с нем. – М.: Мысль, 1990. – 829 с.
16. Руссо Ж-Ж. Эмиль или О воспитании / Ж-Ж. Руссо // Избранные сочинения. – Т.1. – М.: Государственное издательство художественной литературы, 1961. – 851 с.

17. Святитель Василий Великий. Примите слово мое: Сб. писем / Василий Великий; Сост. Иерод. Никона (Парманчука). – М.: Изд. Сретенского монастыря, 2007. – 384 с.

18. Семенова В. Э. Гендерная философия в поисках субъекта / В. Семенова // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2009. – №1 (13). – С.139–145.

19. Фрагменты ранних греческих философов. – Ч.1. От этических теокосмогоний до возникновения атомистики. – М.: Наука, 1989. – 576 с.

20. Фрейд З. Три очерка по теории сексуальности / З. Фрейд // Психология бессознательного. – М.: Просвещение, 1989. – С.123–199.

21. Христианство: Энциклопедический словарь: в 3 т.: Т.1. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1995. – 863 с.

22. Христианство: Энциклопедический словарь: в 3 т.: Т.2. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1995. – 671 с.

References

1. Bovuar S. Vtoroj pol / S. Bovuar; [Per. s franc. Obshh. red. i vstup. st. S. G. Ajvazovoj, komment. M. V. Aristovoj]. – М.: Progress; SPb.: Aletejja, 1997. – 832 s.

2. Bol'shoj jenciklopedicheskij slovar': filosofija, sociologija, religija, jezoterizm, politjekonomija / [Glavn. nauch. red. i sost. S. Ju. Solodovnikov]. – Мн.: MFCP, 2002. – 1008 s.

3. Bondarevs'ka I. A. Gender jak kategorija teoretynchno analizu / I. Bondarevs'ka // Genderni studii': osviti perspektivy (navchal'no-metodychni materialy). – К.: PC «Foliant», 2003. – 80 s.

4. Gendernyj analiz ukrai'ns'kogo suspil'stva. – К.: PROON, 1999. – 294 s.

5. Gornostaj P. P. Gendernyj rozvytok ta genderna identychnist' osobystosti, osoblyvosti cholovicho' ta zhinocho' socializacii' / P. P. Gornostaj // Genderni studii': osviti perspektivy (navchal'no-metodychni materialy). – К.: PC «Foliant», 2003. – 80 s.

6. Dzhejms F. L. Samoispolnjajushheesja prorochestvo: gender s social'no-psihologicheskoy točki zrenija [Elektronnyj resurs] / Dzhejms F. L. – SPb.: Piter, 2001. – S.144–161. – Rezhim dostupa: <http://www.etpg.org>, svobodnyj. – Nazvanie s jekrana.

7. Drevnegrecheskaja filosofija. Ot Platona do Aristotolja: Sochinenija / Per. s drevnegrech.; Hudozh. P. Sackij. – Н.: Folio, М.: ООО «Firma «Izdatel'stvo AST», 1999. – 832 s.

8. Duhovnost' [Tekst]: jenciklopedija / [gl. red. V. S. Dudik]. – К.: Evropejskaja jenciklopedija, 2008. – 688 s.

9. Zherebkin S. Gendernaja problematika v filosofii / S. Zherebkin // Vvedenie v gendernye issledovanija. Ch. I: Ucheb. posob. / Pod red. I. A. Zherebkinoj. – Н.: HCGI, 2001; SPb.: Aletejja, 2001. – 708 s.

10. Zherebkina I. A. Feministskaja teorija 90-h godov: problematizacija zhenskoy sub#ektivnosti / I. Zherebkina // Vvedenie v gendernye issledovanija. Ch. I: Ucheb. posob. / Pod red. I. A. Zherebkinoj. – Н.: HCGI, 2001; SPb.: Aletejja, 2001. – 708 s.

11. Zdravomyslova E. Social'noe konstruirovanie gendera: feministskaja teorija / E. Zdravomyslova // Vvedenie v gendernye issledovanija. Ch. I: Ucheb. posob. / Pod red. I. A. Zherebkinoj. – Н.: HCGI, 2001; SPb.: Aletejja, 2001. – 708 s.

12. Klecina I. S. Gendernaja kompetentnost' lichnosti / I. Klecina // Gendernaja psihologija: Praktikum. – 2–e izd. / Pod red. I. S. Klecinoj. – SPb.: Piter, 2009. – 496 s.

13. Makarov V. Filosofija i sociologija pola: Monografija / V. Makarov, I. Vasilenko. – Volgograd: Izd.–vo gos. Tehn. Un.–ta, 2002. – 188 s.

14. Marks K. Nemeckaja ideologija / K. Marks // Marks K., Jengel's F. Sochinenija. – 2–e izd. – М., 1955. – Т.3. – 645 s.

15. Nicshe F. Veselaja Nauka / F. Nicshe // Sochinenija v dvuh tomah. – Т.1: Literaturnye pamjatniki. Sostavlenie, redakcija izd., vstup. st. i primech. K. A. Svas'jana; Per. s nem. – М.: Mysl', 1990. – 829 s.

16. Russo Zh–Zh. Jemil' ili O vospitanii / Zh–Zh. Russo // Izbrannye sochinenija. – Т.1. – М.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo hudozhestvennoj literatury, 1961. – 851 s.

17. Svjatitel' Vasilij Velikij. Primite slovo moe: Sb. pisem / Vasilij Velikij; Sost. Ierod. Nikona (Parimanчука). – М.: Изд. Сретенского монастыря, 2007. – 384 s.

18. Semenova V. Je. Gendernaja filosofija v poiskah sub#ekta / V. Semenova // Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo. – 2009. – №1 (13). – С.139–145.

19. Fragmenty rannih grecheskih filosofov. – Ч.1. Ot jepicheskikh teokosmogonij do vznikovenija atomistiki. – М.: Nauka, 1989. – 576 s.

20. Frejd Z. Tri ocherka po teorii seksual'nosti / Z. Frejd // Psihologija bessoznatel'nogo. – М.: Prosveshhenie, 1989. – С.123–199.

21. Hristianstvo: Jenciklopedicheskij slovar': v 3 t.: Т.1. – М.: Bol'shaja Rossijskaja jenciklopedija, 1995. – 863 s.

22. Hristianstvo: Jenciklopedicheskij slovar': v 3 t.: Т.2. – М.: Bol'shaja Rossijskaja jenciklopedija, 1995. – 671 s.

Zagurska S. M., teacher, Bilotserkivskiy Institute of Economics and Management (Ukraine, Bila Cerkov), Svetlanaolinevich@rambler.ru

Social and philosophical analysis of gender power constants in historical context

The problem of scientific approaches to understanding gender issues has been considered in terms of the social and philosophical analysis. In modern social and philosophical thought the term «gender» is used to express the socio-cultural aspect of human sexual characters and to show a socio-sexual horizontal stratification of society. Therefore a theoretical analysis of gender is defined as the most important precondition for further social change to rethink the role of women

The author described the transformation of gender ideology influenced by changes in the public consciousness in Western society. Special attention is focused on the binary opposition of antithesis mind and body that came of the consolidation of anthropological issues in Western philosophy and reflected in the gender issue.

Social and philosophical thought (before feminist studies) defines an idea of the woman as an object of power relations, depriving her of the right to be their subject, is emphasized in the conclusions.

Keywords: «gender», «power», «gender relations», «gender ideology».

Загурская С. Н., преподаватель, Белоцерковский институт экономики и управления (Украина, Белая Церковь), Svetlanaolinevich@rambler.ru

Социально-философский анализ констант власти гендера в историческом контексте

Проведено социально-философский анализ научных подходов к осмыслению гендерной проблематики. В современной социально-философской мысли понятие «гендер» используется для отображения социокультурного аспекта человека и проведения горизонтальной социо-половой стратификации общества, поэтому теоретический анализ гендерной проблематики определяется как важнейшая предпосылка дальнейших социальных изменений, направленных на переосмысление роли женщины.

Автором обозначена трансформация гендерной идеологии под влиянием изменения общественного сознания в западноевропейском обществе. Отмечено, что с утверждением антропологической проблематики в западноевропейской философии возникает бинарная оппозиция противопоставления разума и тела, соответствующим образом отражается и в гендерной проблематике.

В выводах подчеркивается, что социально-философская мысль (до начала феминистских исследований) формирует представление о женщине как объекте отношений власти, лишая ее права быть их субъектом.

Ключевые слова: «гендер», «власть», «гендерные отношения», «гендерная идеология».

***

УДК 316.6+330.101.8

Лавлинский Р. А.,
кандидат философских наук, доцент, Донецкий национальный университет экономики и торговли им. Михаила Туган-Барановского (Украина, Кривой Рог), mercury84@mail.ru

Николенко К. В.,
старший преподаватель, Донецкий национальный университет экономики и торговли им. Михаила Туган-Барановского (Украина, Кривой Рог), Kseniya_nikolenko@mail.ru

КРЕАТИВНОСТЬ КАК ОБЪЕКТ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Цель: исследование креативности как социального явления, влияющего на различные общественные процессы касающиеся формирования, потребления и перераспределения материальных благ.

Методика: осуществлялся компаративистский анализ для изучения феноменов экономической и креативной деятельности, также использовались общелогические методы.

Проанализировано место и значение креативности как социально-экономического явления, установлены основные черты креативной экономики, а также необходимые для этого социальные трансформации.

Креативность рассмотрена как общечеловеческое достояние, выступающее инструментом инноваций и методом получения нового.

Материалы исследования могут использоваться при изучении таких дисциплин как философия, социальная философия, педагогика, психология, культурология и др.

Ключевые слова: креативность, экономика, креативный акт, инновации, креативный менеджмент.